

ERKIN SAVDONI RIVOJLANTIRISH VA GLOBAL QASHSHOQLIKNI KAMAYTIRISHDA JAHON SAVDO TASHKILOTINING O'RNI

Farg'ona Politexnika Instituti talabasi

Ibroximov Ahmadjon Ziyoiddin o'g'li

Ilmiy rahbar: Uzganbayeva Dilnoza Toxtasinovna

Farg'ona politexnika instituti assistenti

Email: dilnoza.uzganbayeva@ferpi.uz

Annotatsiya: Ushbu tezis Jahon savdo tashkiloti (JST)ning erkin savdoni rivojlantirish va global qashshoqlikni kamaytirishdagi rolini atroflicha o'rganadi. JST a'zo davlatlar o'rtasidagi savdo qoidalari va kelishuvlarni o'rnatish uchun javobgardir. U savdo to'siqlarini kamaytirish, savdo munosabatlarida shaffoflik va prognozlilikni ta'minlash va rivojlanayotgan mamlakatlarning global savdo tizimidagi ishtirokini osonlashtirish orqali erkin savdoni rag'batlantiradi. Erkin savdo iqtisodiy o'sishga yordam beradi, bu esa o'z navbatida qashshoqlik darajasini pasaytiradi. Shu yo'llar orqali esa JST o'z maqsadiga erishadi.

Kalit so'zlar: Jahon savdo tashkiloti (JST), erkin savdo, global qashshoqlik, shaffoflik, savdo bilan bog'liq cheklovlar, rivojlanayotgan davlatlar, iqtisodiy o'sish

Аннотация: В данной диссертации рассматривается роль Всемирной торговой организации (ВТО) в продвижении свободной торговли и сокращении глобальной бедности. ВТО отвечает за установление торговых правил и соглашений между странами-членами. Он способствует свободной торговле путем снижения торговых барьеров, обеспечения прозрачности и предсказуемости в торговых отношениях, а также содействия участию развивающихся стран в глобальной торговой системе. Свободная торговля способствует экономическому росту, что, в свою очередь, снижает уровень бедности. Благодаря этим путям ВТО достигнет своей цели.

Ключевые слова: Всемирная торговая организация (ВТО), свободная торговля, глобальная бедность, прозрачность, торговые ограничения, развивающиеся страны, экономический рост

Abstract: This thesis examines the role of the World Trade Organization (WTO) in promoting free trade and reducing global poverty. The WTO is responsible for establishing trade rules and agreements between member countries. It promotes free trade by reducing trade barriers, ensuring transparency and predictability in trade relations, and facilitating the participation of developing countries in the global trading system. Free trade promotes economic growth, which in turn reduces poverty. Through these ways, the WTO will achieve its goal.

Key words: World Trade Organization (WTO), free trade, global poverty, transparency. trade restrictions, developing countries, economic growth

Dastavval, Jahon savdo tashkiloti o'zi nima degan savolga javob bersak. Bu borada ko'plab fikrlar va talqinlar mavjud. Kimlar uchundir u shunchaki qoidalar majmui, a'zo davlatlar o'z muammolarini aytish uchun joy va yana kimlar uchundir esa muzokaralar stoli. Umumiy olib qaraydigan bo'lsak, JST - davlatlar o'rtasidagi savdo qoidalari bilan shug'ullanadigan, xalqaro savdo muammolarini muzokaralar yo'li bilan hal qiluvchi global tashkilot. JST 1995-yilda Tariflar va savdo bo'yicha bosh kelishuv (General Agreement on Tariffs and Trade) doirasida o'tkazilgan ko'p tomonlama savdo muzokaralarining Urugvaydagi yig'ilishi natijasi sifatida tashkil etilgan. Tashkilot mamlakatlar uchun muzokaralar olib borish va ularning savdo siyosatini ko'rib chiqish va nizolarni hal qilish uchun ochiq va erkin platforma yaratadi. Hozirda unga 164 ta davlat a'zo bo'lib, jahon savdosining 97% dan ortig'ini tashkil etadi.

JST xalqaro savdoni tartibga soluvchi qoidalarni o'rnatish va qo'llash orqali erkin savdoni rivojlantirishda hal qiluvchi rol o'ynaydi. JSTning asosiy tamoyillaridan biri bojlar, kvotalar va subsidiyalar kabi savdo to'siqlarini kamaytirish orqali erkin savdoni rag'batlantirishdir. JST mamlakatlarga yangi bozorlarni ochadigan va savdo to'siqlarini kamaytiradigan savdoni erkinlashtirish bo'yicha kelishuvlar bo'yicha muzokaralar olib borish uchun platformani taqdim etadi.

JST savdo to'siqlarini kamaytirishda muhim rol o'ynadi. Tashkil etilganidan beri sanoat tovarlariga o'rtacha tariflar 1995-yildagi 10 foizdan 2021-yilda taxminan 4 foizgacha pasaygan.

Bundan tashqari, JST xizmatlar savdosini va intellektual mulk huquqlarini liberallashtirishni nazarda tutuvchi kelishuvlar bo'yicha muzokaralar olib bordi. Erkin savdoni rag'batlantirishda JSTning yana bir muhim roli savdo munosabatlarida shaffoflik va prognozlilikni ta'minlashdan iborat. JST mamlakatlarga o'z savdo siyosati va qoidalarni tashkilotga ko'rib chiqish uchun taqdim etish mexanizmini taqdim etadi. Bu mamlakatlar savdo siyosatining JST qoidalari va qoidalariga mos kelishini ta'minlashga yordam beradi va shu bilan biznes va investorlar uchun turli xil noaniqliklarni kamaytiradi.

Tashkilot global qashshoqlikni kamaytirishda ham muhim rol o'ynaydi. Erkin savdo iqtisodiy o'sishga yordam beradi hamda o'z navbatida qashshoqlik darajasini pasaytiradi. Jahon savdo tashkiloti rivojlanayotgan mamlakatlarga global savdo tizimida ishtirok etishlari uchun platforma taqdim etish orqali erkin savdoni rivojlantiradi. JSTda rivojlanayotgan mamlakatlarning global savdo tizimidagi ishtirokini rag'batlantiruvchi maxsus kelishuv mavjud. Intellektual mulk huquqlarining savdo bilan bog'liq jihatlari to'g'risidagi bitim (Trip-related aspects of intellectual

property rights) rivojlanayotgan mamlakatlarga muhim dori vositalaridan foydalanishni rag'batlantirish choralarini ko'rishga imkon beradi, shuningdek, texnologiya transferini ham nazarda tutadi. JST, qolaversa, rivojlanayotgan mamlakatlarning global savdo tizimida ishtirok etish qobiliyatini oshirishga qaratilgan savdo tashabbuslariga yordam ko'rsatadi. Savdo tashabbuslari uchun yordam rivojlanayotgan mamlakatlarga yomon infratuzilma va chegara nazoratining yetarli emasligi kabi savdo bilan bog'liq cheklovlarni yengib o'tishga yordam berish uchun texnik yordam va salohiyatni oshirishni ta'minlaydi. Bundan tashqari tashkilot a'zo davlatlar o'rtasidagi nizolarni hal qilishga qaratilgan aloqa maydoniga ham ega. Bu iqtisodiy o'sish va qashshoqlikning qisqarishiga salbiy ta'sir ko'rsatishi mumkin bo'lgan savdo mojarolarining siyosiy mojarolarga aylanib ketishining oldini olishga yordam beradi.

Xulosa qilib aytganda, Jahon savdo tashkiloti global qashshoqlikni kamaytirishga sezilarli ta'sir ko'rsatadigan muhim xalqaro tashkilotdir. Erkin savdoni rivojlantirish, savdo to'siqlarini kamaytirish va rivojlanayotgan mamlakatlarning global savdo tizimidagi ishtirokini osonlashtirishga qaratilgan sa'y-harakatlari orqali JST iqtisodiy o'sishni rag'batlantirish va tengsizlikni kamaytirishda hal qiluvchi rol o'ynadi. Shunga qaramay, hali qilinishi kerak bo'lgan ishlar bor va JST global iqtisodiyotda inklyuziv o'sishni va qashshoqlikni kamaytirishni ta'minlash bo'yicha o'z tamoyillarini qo'llab-quvvatlashda davom etishi kerak. Shunday qilib, manfaatdor tomonlar JSTni davlatlar o'rtasida adolatli va ochiq savdoni yo'lga qo'yish, shu orqali iqtisodiy rivojlanish va butun dunyo bo'ylab qashshoqlikni kamaytirishga qaratilgan sa'y-harakatlarida qo'llab-quvvatlashlari kerak.

Foydalanilgan adabiyotlar

1. Jahon savdo tashkilotining rasmiy internet sahifasi: www.wto.org
2. World Trade Organization Information and External Relations Division // Understanding the WTO // Fifth edition 2015.
3. Nosrullayev Q.A. Jahon savdo tashkilotiga a'zolik O'zbekiston uchun qanchalik foydali? // Oriental Renaissance: Innovative, educational, natural and social sciences. Volume 1. Issue 6.